

*Protecția minorilor cetățeni români
neînsoțiți aflați în alte state*
Raport elaborat pentru Romani CRISS

-SINTEZĂ-

Autor:
Daniel Arpinte
Cercetător științific

Emigrației legale sau ilegale din România i se asociază în ultima perioadă un fenomen de natură să îngrijoreze atât autoritățile din România cât și pe cele din țările de destinație: prezența minorilor neînsoțiți de cetățenie română în țări ale Uniunii Europene. Fie că vorbim de minori traficați și abandonați de rețelele de trafic sau scăpați de sub influența acestora, de copii care și-au însoțit părinții la muncă sau de cei ajutați să ajungă în una din țările europene pentru a munci sau pentru a fi implicați în activități ilegale, situația acestora necesită identificarea unor măsuri de protecție care redefinesc modelele anterioare de abordare a fenomenului migrației.

Studiul își propune să evalueze măsurile de protecție a minorilor neînsoțiți repatriați și de reintegrarea a acestora și oferă un set de recomandări de îmbunătățire a politicilor de protecție. Deși evaluarea este centrată pe componentele instituțional și legislativ, eficacitatea și eficiența nu se regăsesc ca obiecte ale evaluării având în vedere că instituțiile și cadrul legislativ sunt nou create și nu își dovedesc deplina funcționalitate. Este principalul motiv pentru care cercetarea a fost orientată către evaluarea procesului și a relevanței pentru a permite nu doar elaborarea unor „verdicte” cu privire la funcționalitate cât mai ales elaborarea unor propuneri și recomandări destinate îmbunătățirii relațiilor inter-instituționale, serviciilor și procedurilor.

Având în vedere complexitatea fenomenului, analiza a vizat nivelele:

- *Individual* – au fost realizate 5 studii de caz cu privire la situația copiilor identificați neînsoțiți și repatriați.
- *Instituțional* – au fost culese informații prin metoda interviului de la instituții centrale / reprezentanțe ale organismelor internaționale și instituții de interes local în cele două județe vizitate.

Pentru studiul de față au fost vizitate centrele din două județe (Iași și Satu Mare - preluate de DGJAS în ianuarie, respectiv martie 2005) selectate utilizându-se un set cumulativ de criterii stabilit în urma discuțiilor cu reprezentanții instituționali de la nivel central: în

județ să funcționeze un centru de tranzit, număr mare de copii aflați în țările de destinație, parteneriate create la nivel județean cu alți furnizori de servicii sociale directe sau conexe și gradul de constituire al rețelei inter-instituționale. Informațiile culese de la DGJAS și centrele de tranzit au fost completate cu datele și informațiile furnizate de reprezentanți instituționali relevanți, prioritară în selecția acestora fiind prezența în rețeaua inter-instituțională (Poliția de frontieră, Inspectoratul Județean de Poliție, ONG-uri).

Cele mai importante deficiențe în sistemul de protecție a minorilor neînsoțiți repatriați au fost identificate în domeniile:

- *Legislației specifice* - Sensul dat de lege sintagmei de copil neînsoțit este considerat de specialiști ca fiind unul restrictiv și care nu acoperă satisfăcător situațiile de dificultate la care poate fi expus un copil român aflat pe teritoriul unui alt stat. Pe de altă parte, măsurile pur administrative de limitare a ieșirilor minorilor neînsoțiți nu pot preveni fenomenul prezenței acestor copii în alte state.
- *Acordurilor de repatriere* – deși percepute ca o necesitate nu au generat funcționalitatea așteptată în relațiile dintre statele semnatare. Astfel, în cazul Franței, numărul de mic de copii repatriați este un indicator important al faptului că după aproape de trei ani de la semnarea acordului nu au fost depășite dificultățile de comunicare dintre instituțiile responsabile din cele două state. Aceiași problemă a fost semnalată în cazul Italiei (ex.: Torino) unde ineficiența măsurilor stabilite de cele două părți a determinat autoritățile italiene să identifice alternative considerate a fi viabile: contractarea unui furnizor de servicii din Italia care să asigure reintegrarea și monitorizarea minorilor neînsoțiți repatriați în România din Torino.
- *Condițiilor necesare declanșării procedurilor de repatriere* – dificil de îndeplinit mai cu seamă în cazul Franței. Deși specialiștii francezi admit că în Franța este necesară o revizuire a textelor de lege care fac referire la minorii neînsoțiți care trebuie repatriați, problema opiniei copilului cu privire la repatrierea sa nu poate fi rezumată doar la modificarea unor texte de lege sau revizuirea unor definiții. Neîncrederea decidenților de la nivelul instituțiilor franceze cu privire la capacitatea serviciilor din România sau a mediului în care ar fi trebuit să revină

minorul influențează adesea deciziile cu privire la situația unor copii care urmează a fi repatriați.

- *Serviciilor de protecție create în România* - care ar trebui să asigure integrarea minorului repatriat generează dificultăți în intervenție având în vedere gradul redus de integrare în sistemul general de servicii de asistență socială.

În analiza cadrului instituțional a fost făcută distincția între problemele structurale – generate de disfuncționalitățile sistemului public de servicii aflat în proces de reconstrucție instituțională – și specifice care țin de modul de organizare al acestora dar mai ales de lipsa exercițiului de comunicare și colaborare între instituțiile care au atribuții directe în repatrierea și protecția minorilor neînsoțiți. Cele mai importante probleme privesc:

- Lipsa serviciilor primare sau specializate la nivel local fapt care obligă centrele să își asume responsabilități suplimentare
- Deficitul activităților de coordonare a centrelor la nivel național
- Insuficienta delimitare a atribuțiilor centrelor
- Colaborare și comunicare deficitară între instituțiile care au atribuții la nivel județean din cauza faptului că nu au fost dezvoltate suficient relațiile inter-instituționale funcționale în toate județele în care au fost înființate centrele de tranzit
- Lipsa sau slaba reprezentare a proiectelor de reintegrare și prevenire
- Gradul redus de profesionalizare al serviciilor sociale dublat de insuficiența specialiștilor cu expertiză în domeniul migrației minorilor
- Alocarea insuficientă a resurselor pentru activitățile de evaluare și monitorizare a cazurilor.

Propunerile și recomandările pentru sistemul de protecție a minorului neînsoțit privesc redefinirea cadrului instituțional creat pentru protecția minorului neînsoțit și a procedurilor de lucru prin:

- Eficientizarea rețelei inter-instituționale la nivel județean

- Crearea de proceduri clare în ceea ce privește transmiterea informațiilor de către instituțiile din țările de destinație mai ales în cazul în care copilul identificat ca neînsoțit se află o perioadă mai mare în țara de destinație.
- Extinderea colaborării inter-instituționale la nivel regional
- Abordarea integrată a cazurilor
- Crearea unei baze de date comune la care fie asigurat accesul tuturor instituțiilor din rețeaua inter-instituțională.
- Dezvoltarea unor proiecte de advocacy și informare de către centrele de tranzit
- Înlocuirea unor măsuri administrative lipsită de eficiență (acordul părinților autentificat de notar) cu măsuri care să aibă un real caracter preventiv.
- Asigurarea managementului de caz și monitorizarea post-intervenție la nivelul centrelor de tranzit pentru a evita suprapunerile inutile și costisitoare.
- Dezvoltarea unor proiecte și programe destinate minorilor neînsoțiți și care să asigure complementaritatea celor deja existente.

Ca și în cazul României, instituțiile de protecție a minorilor neînsoțiți din statele de destinație nu au fost suficient de bine pregătite pentru a asigura suport minorilor neînsoțiți proveniți din alte state și nu au dezvoltat servicii sau măsuri adaptate specificului acestui grup țintă.

Problema minorilor neînsoțiți nu trebuie percepută ca aparținând României ci este una europeană iar intervenția trebuie să fie una integrată. Colaborarea permanentă între instituțiile române implicate în protecția minorilor neînsoțiți și cele din statele de destinație pot eficientiza mecanismele de suport existente astfel încât deficiențele de comunicare sau cele generate de lacunele metodologiilor comune adoptate să fie eliminate.